

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Prevod govora predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na okrogli mizi »Prihodnost človekovih pravic in digitalnih tehnologij«
v sklopu obeležitve
75. obletnice sprejetja Splošne deklaracije človekovih pravic**

Ženeva, Švicarska konfederacija, 12. december 2023

Velja govorjena beseda.

Spoštovani predsedniki, podpredsedniki,
gostje,
gospe in gospodje,

dovolite mi, da ob odprtju te okrogle mize podam primerjavo, da so digitalne tehnologije danes podobne naravnim virom, kot sta zrak in voda. Od njihove **razpoložljivosti in upravljanja** so odvisni tako naša individualna kot družbena blaginja in razvoj.

Digitalna tehnologija je že privedla do ogromnega povečanja produktivnosti in vrednosti, vendar te koristi ne **prinašajo skupne blaginje**. Kot je poudaril generalni sekretar Združenih narodov: **»Naš digitalni svet je svet razhajanj.«** Razhajanj med regijami, spoli, dohodki, jeziki in starostnimi skupinami. Da preprečimo, da bi digitalne neenakosti postale nepovraten globalni trend, moramo razmišljati **globalno in z vidika vseh deležnikov**. Enostranski regionalni, nacionalni ali industrijski ukrepi ne zadostujejo. To zahteva **sodelovanje vseh**.

Za digitalnimi vrzelmi se skriva **ogromen razkorak v upravljanju**. Obravnavati moramo trenutno vrzel v upravljanju, kot tudi usklajevati nacionalne in mednarodne ureditve upravljanja, da **bi preprečili digitalno zlorabo in neprimerno rabo**. Ponovno moramo delovati skupaj in hitro. Trenutni trend, kjer je tehnološki razvoj veliko hitrejši od razvoja predpisov, vodi v **neustrezno presojanje in odzivanje na digitalne izzive** današnjega sveta.

Nove in nastajajoče tehnologije, zlasti umetna inteligenca, morajo temeljiti na **človeškem nadzoru, tehnični zanesljivosti, varnosti in robustnosti, ustreznem upravljanju podatkov, spoštovanju zasebnosti in varstvu osebnih podatkov, preglednosti in jasni opredelitvi odgovornosti.**

Globalni digitalni dogovor bi določal načela, cilje in ukrepe za spodbujanje **odprte, svobodne, varne in na človeka osredotočene digitalne prihodnosti**, ki **bo zasidrana v univerzalnih človekovih pravicah** in bo omogočala doseganje **ciljev trajnostnega razvoja**. Ko pričakujemo vrh ZN o prihodnosti v naslednjem letu, je ta priložnost danes pomembna za razmislek o izzivih in opredelitev možnih priporočil o konkretnih korakih za prihodnost, kjer bo upravljanje digitalnih tehnologij temeljilo na človekovih pravicah vsakogar in povsod.

Slovenija si prizadeva za **zaupanja vreden, na človeka osredotočen in na človekovih pravicah temelječ pristop** k razvoju in uporabi novih in nastajajočih tehnologij. Uporaba takšnih tehnologij mora v celoti spoštovati človekove pravice in temeljne svoboščine, ki veljajo tako za fizični kot za virtualni svet. Zato pozdravljamo priložnost, da razpravljamo o predlogu mehanizma z mednarodnim dosegom: o digitalnem *svetovalnem mehanizmu za človekove pravice* (HRAM), ki ga podpira Urad visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice, kot je generalni sekretar predlagal v svoji *izjavi o politiki globalnega digitalnega dogovora*.

Gospa in gospodje,

inovacije morajo odražati **univerzalne človeške vrednote** in hkrati prispevati k **varovanju našega planeta** ter doseganju **ciljev trajnostnega razvoja**. Umetna inteligenca ima ogromen potencial za naša gospodarstva, družbe in planet. Dobro uporabljena umetna inteligenca lahko poveča učinkovitost in podpira upravljanje virov, blažitev podnebnih sprememb, odzivanje na nesreče in produktivno gospodarsko preobrazbo. Razmisliti bi morali o tem, da bi lok digitalnih naložb bolj usmerili v reševanje družbenih problemov in skupnih globalnih izzivov. Digitalne inovacije, če se zavestno uporabljajo, lahko pomagajo premagati ovire za napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, od obravnavanja podnebnih sprememb do spodbujanja **enakosti spolov**.

Pri oblikovanju predpisov ali okvirov moramo uvesti posebne ukrepe za zaščito ljudi in skupnosti, **zlasti žensk, otrok, mladih in starejših oseb, invalidov, avtohtonih prebivalcev ter etničnih, verskih in jezikovnih manjšin**. Nadzor, ki temelji na podatkih, plenilski poslovni modeli, dezinformacije, sovražni govor ter zlonamerne in kriminalne dejavnosti, ki so prisotne v digitalni sferi, še naprej resno ogrožajo uživanje človekovih pravic.

Ena od posebnih skrbi je spolna pristranskost novih tehnologij in umetne inteligence. Zanimivo je na primer opazovati, kako imajo pomočniki UI, kot sta Siri in Alexa, običajno ženska imena in glasove.

Za konec, gospe in gospodje,

s ponosom poudarjam, da ima Slovenija na področju novih in nastajajočih tehnologij, kot je umetna inteligenca, tradicijo in strokovne sposobnosti. Smo **domovina enega najstarejših laboratorijev za umetno inteligenco** – začetek raziskav na področju umetne inteligence v Sloveniji sega v leto 1972, ko so se začele študije na Oddelku za računalništvo na Inštitutu Jožef Stefan (IJS) v Ljubljani. Poleg tega ima Slovenija **največje število raziskovalcev umetne inteligence na prebivalca** (1 na 7 000 prebivalcev) na svetu.

Od leta 2020 je Slovenija gostiteljica **sedeža IRCAI** – Mednarodnega raziskovalnega centra za umetno inteligenco (tako imenovanega Unescovega centra II. kategorije za umetno inteligenco), koordinacijske točke, poti financiranja in pospeševalnika za pristope k ciljem trajnostnega razvoja ZN, ki uporabljajo umetno inteligenco. Vse tehnologije, ki so nam na voljo, vključno z UI, moramo dobro izkoristiti, da pospešimo nujno potreben napredek pri ciljih trajnostnega razvoja.